

Den 6 juni 1809 reste löjtnant Carl Otto Mörner som kurir från Stockholm till Paris med depescher till den svenske ministern, som fick i uppdrag att utröna Napoleons inställning till att en dansk prins valdes till kronprins och arvtagare till Karl XIII. Mörner anlände till Paris på kvällen den 20 juni. Resan tog honom 15 dagar och han använde sig av den tidens snabbaste transportmedel: hästen.

Bakom ryggen på de svenska diplomaterna arbetade Mörner, som önskade en blodslinje på den svenska tronen som dokumenterat militär förmåga, för att en fransk marskalk skulle bli Karl XIII:s efterträdare. Resultatet: Jean Baptiste Bernadotte blev stamfader för vår kungaätt.

Den franska travaren - dåtid & framtid?

En av de helamerikanska hingstar Haras Nationaux köpte var Mickey Viking. Denne lämnade Viking's Way nu aktuell via topptravaren Jag de Bellouet.

Fuschia, född 1883, anses vara Frankrikes motsvarighet till Hambletonian.

Den snabbaste resa jag gjort mellan Arlanda och Charles de Gaulle-flygplatsen varade en timme och femtiofem minuter i luften. "1:55" – det låter som en hyfsad amerikansk miletid...

Under senare år har franska travare använts i ökad utsträckning i vår avel. Detta har dock inte betytt att enbart franska

blodslinjer tillförts vårt avelsmaterial. De franska travarnas prestationer har markant påverkats av att dörren till den franska stamboken öppnades på glänt under några år då amerikanskt blod tillförde speed. Varifrån kommer den franska travaren, le Trotteur FranVais, och vart är den på väg?

Stamboken stängdes

Vid Napoleons fall 1815 led Frankrike stor brist på hästar. De ständiga krigen hade tagit sin tribut. Man

började importera norfolkhästar från England, en ras känd för sin goda travförmåga. Målet var en bruks-häst som kunde dra tunga lass och som kunde bära 140 kilo på ryggen. Snabbhet var något som inte särskilt eftersträvades. Här kom le Trotteur FranVais att skilja sig från den amerikanska travaren. I Nordamerika inriktades aveln på en tävlingshäst medan man i Frankrike syftade till en nyttig arbetshäst. Denna målsättning rådde fram till andra världskriget då

"Hambletonian 10 har genom två söner – George Wilkes och Happy Medium – påverkat den franska aveln"

den alltmer mekaniserade krigsföringen minskade hästens betydelse.

De franska travarna visade sig underlägsna amerikanska importörer. Prix d'Amérique vanns 1931-1932 av Hambleton, 1934 av Walter Dear, 1935 och 1937 av Muscletone och 1938-1939 av De Sota. Därtill kom att två andra amerikanska hingstar, Sam Williams och The Great Mc Kinney, tilldrog sig uppfödarnas stora intresse.

De stora franska uppfödarna, som sedan slutet av 1800-talet avlat fram de bästa hingstarna och stona, blev oroliga. Skulle den franska travrasen försvinna och ersättas med en amerikansk blandras?

Radikala åtgärder var nödvändiga. 1937 stängdes den franska stamboken. Endast om en avkommas båda föräldrar var intagna i stamboken kunde fölet skrivas in och fick rätt att tävla.

Fyra linjebildare

I Frankrike nämns ofta fyra hingstar som linjebildare och som fortfarande är aktuella:

- Conquérent (född 1858).
- Normand (född 1869).
- Phaëton (född 1871).
- Hambletonian 10 (född 1849).

Roquepine med sitt föl Florestan efter Star's Pride vid sidan.

Conquérents linje går över Fuschia, Frankrikes motsvarighet till Hambletonian, och Beaumanoir till Loudeac som lämnade Fandango (1949), Querido II (1960), Tidalium Pelo (1963) och Istraeki (1974). Fuschias andre betydelsefulla son – Bémécourt – finns via Ontario (1914) och Hernani III (1929) bakom Kerjacques (1954) och Roquépine (1961). Under sina 21 år som avelshingst lämnade Kerjacques bland andra Toscan (1963), Une de Mai (1964), Chambon P (1968), Eleazar (1970) och Jorky (1975). Hans dotter Ua Uka blev mor till Fakir du Vivier (1971) och Hadol du Vivier (1973).

Normands linje går via Télémaque V (1919) till Quel Veinard (1938). Denne exporterades till USA där han hade föga framgång. I Frankrike hade han då lämnat Gutamberg A (1950) som blev far till Patara vilken finns

bakom Kaiser Trot, trefaldig vinnare av Prix de Cornulier (1981, 1982 och 1984). Idag saknas verksamma hingstar från denna linje.

Anglonormanden Phaëton var fallen efter det engelska fullblodet The Heir of Linne i vars stamtavla man finner Darley Arabian. Phaëtons mor La Crocus var undan Elisa, som även lämnade Conquérent.

När man på Grosbois på väg till ridhuset och den täckta träningsbanan passerar de öppna stallgårdarna ser man att de givits berömda hästnamn. Här finns cour Elisa och cour James Watt. Den senare, en son till Phaëton, producerade en hingstlinje som leder fram till Javari – vinnare av Prix d'Amérique 1936 före favoriten Muscletone. Denne startade med 25 meters tillägg på grund av sin seger året tidigare. Javaris framgångsrikaste son på banan blev Icare IV men det var den i tävlingssammanhang inte lika framstående Vermont som förde Javaris namn vidare. Vermont producerade 23 godkända hingstar med Quioco som den främste. Quioco lämnade bland andra montéspecialisten Elpenor och Minou du Donjon.

Hambletonians söner

Hambletonian 10 har genom två söner – George Wilkes och Happy Medium – påverkat den franska aveln. The Great Mc Kinney, en sonsonson till George Wilkes, lämnade

1931-1939:

Under dessa nio år vanns Prix d'Amérique sju gånger av amerikanska hästar.

1937:

Den franska stamboken stängs.

1980:

I slutet av detta årtionde införs "Protocole franco-américain" och gäller under några år.

Kairos, far till bland andra Euripide, Hairos II, Hermès D och Gelinotte.

Happy Medium (1863), son till Pilot Medium, blev far till Peter the Great (1895) som genom sönerna Peter Scott (1909) och Peter Volo (1911) återfinns i många franska stamtavlor.

Peter Scott fick i USA sonen Sam Williams (1922) vilken köptes till Europa som sjuåring av Uranies körsvan Capovilla. Sam Williams var undan Blitzie som även lämnade Walter Dear, vinnare av Hambletonian 1929 och Prix d'Amérique 1934. Sam Williams sonson Carioca II finns bakom storheter som Sabi Pas och Ura.

Peter Volos inflytande kommer via Star's Pride. Henri Levesque lät Roquépine betäckas av Star's Pride. Han var medveten om att avkomman, som fick namnet Florestan, inte skulle betraktas som en Trotteur Français och inte skulle kunna tas in i stamboken.

Florestan började sin tävlingskarriär utanför Frankrike och köptes sedermera av Haras Nationaux, den statliga stuteriindustrin. Florestans blod går vidare genom bland andra Passionnant,

Podosis och Quito de Talonay.

Följande år betäcktes Roquépine av Ayres. Resultatet blev Granit som även köptes av Haras Nationaux. I motsats till Florestan har Granit inte lämnat några söner som utmärkt sig i aveln.

Uppträdde under pseudonym

Kimberland (Nevele Pride – Astrasia e. Jamin) var ett tredje förvärv av Haras Nationaux. Dessa tre hingstar har fått "fransk status" och kan verka i aveln på samma villkor som hingstar som inskrivits i stamboken vid födelsen.

Haras Nationaux har senare köpt två helamerikanska hingstar; Speedy Crown-sonen Workaholic och Mickey Viking. Den senare går genom Bonefish tillbaka till Nevele Pride. Mickey Viking verkade en kort tid i aveln men hann lämna Vikings's Way som nu är aktuell genom Jag de Bellouet.

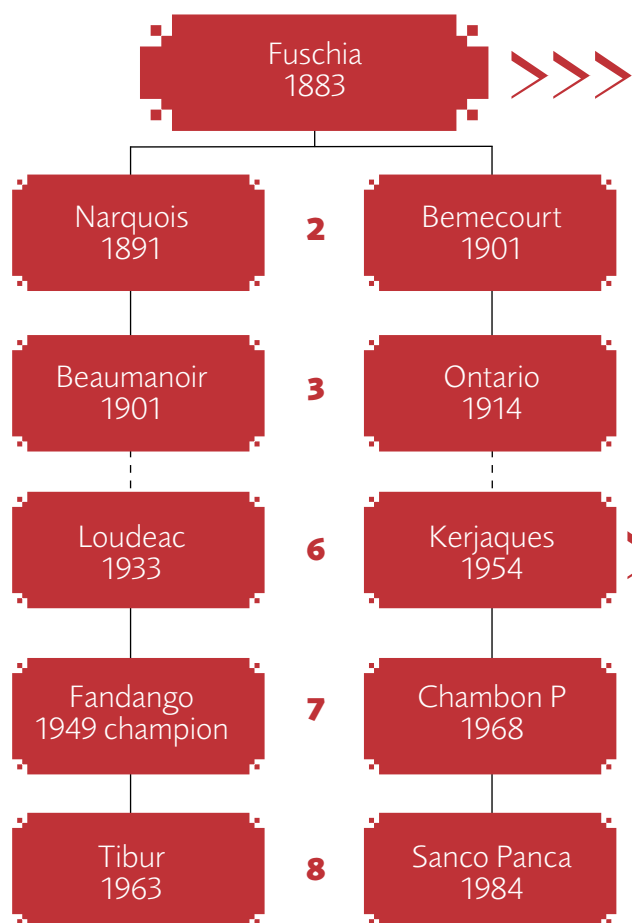
I Frankrike har ytterligare en helamerikansk hingst använts efter 1937. Det var Calumet Delco men han uppträdde under pseudonym. När den franske Gaël var indisponerad fick Calumet Delco rycka in enligt

vad hingsthållaren senare erkände på sin dödsbädd. Calumet Delco (1930) var en av de bästa 2-åringarna i USA och vann i Frankrike 24 lopp mellan 1934 och 1939. Hans främste son är Quiroga II som lämnat montéspecialisten Gazon, och som via Mitsouko är farfar till Hadol du Vivier. Calumet Delco var undan Dillisco, mor till Stardrift som födde Stars's Pride.

Amerikanskt inflytande

Ett tillskott av amerikanskt blod blev möjligt genom det så kallade protocole franco-américain i slutet av 1980-talet. Under några år kunde 10 franska ston per år betäckas av hingstar med amerikanskt inslag och 10 amerikanska ston betäckas av franska hingstar.

De amerikanska uppfödarna har inte visat något intresse för franskt blod medan det i Frankrike var särskilt tre uppfödare som utnyttjade de nya möjligheterna. Jean-Pierre Dubois med känt resultat, Yves Bernard (Cezio Josselyn e. Armbrö Goal) och Pierre de Montesson (Tarass Boulba e. Speedy Somolli och Big Prestige e. Royal Prestige).

► Ur familjen Dubois uppfödning behöver man bara nämna And Arifant (e. Sharif Di Iesolo som lämnat Goetmals Wood), Beautiful Somolli (Speedy Somolli), Biesolo (Sharif Di Iesolo), Buvetier d'Aunou (e. Royal Prestige som lämnat Ganymède), Cocktail Jet (e. Quouky Williams undan det amerikanska stoet Armbro Glamour) och Defi d'Aunou (Armbro Goal) för att få en uppfattning om hur snabbt det amerikanska blodet kommer att blandas med det franska. Uppräknade hingstar kommer att få full bok och de kommer att tillföras elitston.

"Regeln om de fem första fölen"

Kommer den franska rasen att bestå under sådana förhållanden? Oroliga röster har höjts och man har infört vissa restriktioner i avelsreglementet. Sålunda krävs att minst en av de två föräldrarna ska ha sina båda föräldrar inskrivna i stamboken vid föräldrarnas födelse. Ett föl efter Workaholic och ett sto efter Mickey Viking räknas alltså inte som Trotteur Français och kan endast tävla i lopp utskrivna för europeiska och internationella hästar. Enligt en överenskommelse i UET ska 16 procent av den totala

prissumman vara tillgänglig för europeiska hästar.

De franska uppfödarna talar om "regeln om de fem första fölen". Regeln säger att när ett sto lämnar en travare utöver det vanliga är fölet åtta gånger av tio ett av stoets första fem avkomor. Mindre framgångsrika uppfödare uppskattar inte talesättet som försvårar försäljningsmöjligheterna. En undersökning som gjorts av 331 vinnare av klassiska och grupp I-löpningar under 1947-81 ger emellertid regeln rätt. 80 procent av dessa vinnare fanns just bland moderns fem första föl.

Ingen regel utan undantag. Ett sådant är Ojipey Vinois (e. Hasting, en son till Buvetier d'Aunou och Calliope Vinois) som i februari 2005 tog hem Criterium des Jeunes, det första klassiska loppet för 3-åringar med 80 000 euro till vinnaren, vilken är det sjätte fölet. Moderns tre första avkomor kvalade inte in och de två följande har startat men inte utträttat något av värde. Någon fortsättning följer inte då Ojipey blev det sista fölet.

Åtgärder för bättre ekonomi

Frankrike anser sig ha en överproduktion av travare och har därför fast-

ställt ett åtgärdsprogram för att fram till 2015 få mer balanserade siffror. År 2015 kommer sannolikt cirka 16 000 ston att betäckas men man vill få ner antalet till 12 000 vilket skulle ge 6 000 föl och 4 000 inkvalade hästar. Antalet lopp ska minskas från 10 500 till 10 000. Som en jämförelse kan nämnas att i Sverige kördes cirka 8 000 lopp för varmblod och cirka 1 000 för kallblod år 2004.

Åtgärderna syftar till en bättre ekonomi för travets utövare med möjlighet till fortsatt ökade prispengar. För att nå målen har man beslutat att bibehålla en premie om 2 000 euro under 2005 och 2006 för varje sto som en uppfödare tar ur aveln.

Uppfödarpremierna blir beroende av i vilken takt antalet betäckta ston minskar. Premien ökar från nuvarande 12,5 procent till 13 procent när högst 14 000 ston betäcks, till 13,5 procent vid högst 13 000 och till 14 procent vid högst 12 000 betäckta ston.

Vidare finns regler för vilka ston som över huvud taget är godkända för avel. En skärpning av gällande bestämmelser som säger att ett sto ska ha kvalat in (ston som inte presterat godkänt kvallopp kan godtas på

grund av moderns eller syskons resultat) görs för ston födda från och med 2005. Dessa måste ha vunnit minst ett lopp för att godkännas som avelssto.

Ett sto kan även temporärt avstängas från avel enligt komplicerade bestämmelser. Allmänt kan sägas att ett sto måste ha ett visst antal inkvalade avkommor som varierar efter antalet avkommor som är intagna i stamboken.

Fransk spelmodell

Frankrike har haft ett betydelsefullt inflytande på travsporten i Sverige. Då avser jag varken avel eller tävlingar. Bengt Resare gjorde i början av 70-talet en utredning för jordbruksdepartementets räkning av den svenska trav- och galoppporten som ledde till bildandet av ATG. Han föreslog två åtgärder som grundades på franska förebilder. Det var införandet av ett riksspel som kunde spelas över

hela landet (varför skulle man överallt kunna tippa fotbollsmatcher men inte spela på hästar?) och inrättande av en gemensam fond med fördelning av överskottsmedel. Tidigare hade svenska banor huvudsakligen baserat sin ekonomi på den avkastning som spelet på den egna banan genererade. Förebilderna var den i Frankrike populära tiercén (senare utökad med quarté + och quinté +) som i Sverige blev V65 och den gemensamma fonden som gjorde det möjligt för alla banor i Sverige att erbjuda nöjaktiga prispengar.

Utvecklingen i Frankrike har gått mot ett helt dominerande förtidsvad. Diskussionen i Sverige om publik kontra förtidsvad går vidare.

Text: Åke Isberg

Fotnot: De franska hingstlinjerna verksamma 2005 kommer inom kort att finnas på www.asvt.se under medlemssidorna.

Ny redaktör för Travhästen

Lena Karlsson från Åmål har just tillträtt som ny redaktör för Travhästen. Hon kommer att ansvara för tidningen under cirka ett år med anledning av Lotta Isacssons föräldraledighet. Lena är en rutinerad journalist som närmast kommer från Nya Werm-lands-Tidningen. Hon har också utfört en del konsultuppdrag åt STC och är på fritiden bland annat aktiv som amatör och uppfödare i liten skala samt som bandomare och utbildningsansvarig på Åmålstravet.

Lena Karlsson
– vikarierande
redaktör för
Travhästen.